

SAMEN WERKEN WE AAN EEN EVENWICHT

ALLES IS
GEZONDHEID

Radboud Universiteit

Maastricht University

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

ZonMw

ZONDER GEZONDE OMGEVING GEEN GEZOND BESTAAN. SAMEN WERKEN WE AAN EEN EVENWICHT.

PRAATPLAAT BIJ EVALUATIEONDERZOEK VAN ACHT JAAR ALLES IS GEZONDHEID

ZONDER GEZONDE OMGEVING GEEN GEZOND BESTAAN. SAMEN WERKEN WE AAN EEN EVENWICHT. DEZE SLOGAN VAT SAMEN WAAR ALLES IS GEZONDHEID SINDS 2014 AAN WERKT IN EEN CONTINUE DOORGAANDE ONTWIKKELING VAN GEZONDHEIDSINITIATIEVEN, NETWERKEN, ALLIANTIES EN ANDERE SAMENWERKINGSVORMEN.

In case studies van diverse netwerken die zijn aangesloten bij Alles is Gezondheid hebben wij, onderzoekers van de Universiteit Maastricht, Wageningen Universiteit en Research, Radboud Universiteit en het RIVM (zie colofon), geconstateerd dat initiatiefnemers hun motivatie ontleen aan een combinatie van: onvrede met bestaande manieren van werken, aansprekende ideeën over hoe de waarde van gezondheid beter in praktijk te brengen én een standvastige, open houding om te willen leren van opgedane ervaringen en van anderen. Vanuit deze motivatie werken initiatiefnemers aan een nieuw evenwicht tussen de systeemwereld van professionals en de leefwereld van inwoners.

Uit het onderzoek is het Gezondheid Transformatie mode ^[1] voortgekomen. Het model laat de onderlinge verbanden zien tussen de veranderacties, de context en tussenopbrengsten in de onderzochte netwerken. Vijf opbrengsten zijn tegelijkertijd ook bouwstenen die de kans op echte (maar niet meetbare) gezondheidswinst steeds groter maken. Ze versterken elkaar in een continu proces van gelijktijdige **ideevorming, integrale aanpak, innovatie, implementatie, en impact**. De context zorgt voor versnelling of vertraging van dat proces.

Het organische en pragmatische veranderproces in de netwerken laat zich goed illustreren met de elementen van een natuurlijk ecosysteem. We schetsen een tegenstelling tussen de **monocultuur** van gewassen die staan voor eenzijdige zorg, onderwijs, groenbeheer enzovoort, en de **polycultuur** die staat voor samenwerking rondom, bijvoorbeeld, een gezonde groene

leefomgeving, gezonde scholen met verrijkte schooldagen, bloeizones en de preventie van financiële schulden met ervaringsdeskundigen.

Als je gaat **experimenteren** met een moestuin op een stukje braakliggend terrein maak je actief gebruik van de omgeving. Je **mobiliseert en activeert** bronnen van de bodem, het weer en onderhoudsmaterieel. Schimmeldraden in de bodem leggen basale netwerken aan tussen plant en dier. Door deze netwerken raken ideeën als zaadjes **verbonden** met water en nutriënten. Tevens worden ze **beschermd** tegen overmatige blootstelling aan zon, wind en regen. Na het **genereren** van de oogst zorgt de biodiversiteit voor natuurlijk onderhoud en ruimte voor nieuwe zaadjes. De moestuin heeft dan vooral **rust** nodig.

Het eerste seizoen is door onvoorziene omstandigheden vaak gedoemd te mislukken ^[2]. Natuurlijke barrières of vijanden kunnen de uitvoering van het teeltplan in verschillende fasen flink in de war schoppen. Het teeltplan wordt daarom op basis van ervaringen jaarlijks **bijgesteld**. Dit gebeurt aan de **picknicktafel**, de plek voor rust, reflectie, en revisie. En is de oogst gelukt, dan wordt hier het oogstfeest gehouden. Successen en tegenslagen worden hier gedeeld, een tuinders **community** ontstaat, die na verloop van tijd gaat fungeren als kweekvijver voor nieuwe initiatiefnemers.

Door de nieuwe schimmelnetwerken die zich vanuit de moestuin naar de omgeving uitspreiden kan de monocultuur

verrijkt worden en stap voor stap **transformeren** tot een permacultuur. Natuurlijke elementen en processen verbinden en integreren de verschillende monoculturen met elkaar tot een tijdelijk of duurzaam organisch geheel. Oog blijven houden voor een veranderende omgeving blijkt cruciaal voor het voortbestaan.

MEER INFORMATIE over de resultaten en aanbevelingen uit het evaluatieonderzoek is te vinden op de website van **Alles is Gezondheid**.

COLOFON: JUNI 2023

Universiteit Maastricht, Wageningen Universiteit en Research, Radboud Universiteit en het RIVM vormden het consortium voor de evaluatie van Alles is Gezondheid (ZonMw project 531005010 (2015-2017 en ZonMw project 531005012, 2018-2021). Het onderzoeksteam bestond uit: prof. dr. Dirk Ruwaard, prof. dr. Maria Jansen, Laurens Reumers MSc (UM); dr. Marleen Bekker (UM en WUR); prof. dr. Jan Kees Helderma (RU) en dr. Henk Hilderink (RIVM) met tijdelijke inbreng van dr. Inge Lecluijze, Chantal Walg MSc, Loeth Bouwens MSc, Floor Schreurs MA. Het team werd bijgestaan door adviseurs: prof. dr. em. Tom van der Grinten, prof. dr. em. Hans van Oers, prof. dr. Martijn van der Steen, Robin Bremekamp MA.

CONTACT: MARLEEN.BEKKER@WUR.NL

¹ In het Engels: Transformative Health Governance model

² Met uitzondering van echte natuurtalenten